

שבועות חלק א'

את מה מנציח החג? השפעתו הנצחית של מעמד הר סיני

ל אף שחג השבועות ידוע ביותר כיום מתן תורה, מהות החג הזו מורכבת מרעיונות נוספים. שיעור זה יסביר רעיונות אלו ואחר כך יתמקד במורשת הנצחית שנוצרה במעמד הר סיני, מורשת המגדירה את מהות משימתו של עם ישראל: התורה, האמונה היהודית, הזהות היהודית והמצוות.

השיעור השני על שבועות יתמקד בעשרת הדברות, בהכנה לקבלת התורה בשבועות, במגילת רות ובמנהגי חג השבועות – לימוד תורה במשך כל הלילה ואכילת מאכלי חלב.

בשיעור זה נבדוק מספר שאלות יסודיות הנוגעות לחג השבועות:

- ☞ מהי המשמעות של חג השבועות?
- ☞ כיצד מהווה מעמד הר סיני אירוע מכונן בהיסטוריה היהודית?
- ☞ במה מתבטאת השפעתו הנצחית של מעמד זה?
- ☞ מדוע מהווה מעמד הר סיני יסוד לאמונה היהודית?
- ☞ מהי חיוניותו של חג השבועות ליצירת הזהות היהודית שלנו?
- ☞ מהו תפקידן של המצוות במימוש משימתנו?

מבנה השיעור:

הקדמה: תורה – השראת שכנתנו של ה' בעולם

חלק ראשון: שבועות, על מה ולמה?

פרק א. חג השבועות

פרק ב. חג הקציר - יום הביכורים

פרק ג. יום הדין לפירות האילן

פרק ד. יום מתן תורה

חלק שני:

השפעתו הנצחית של מעמד הר סיני

פרק א. התורה תכלית הבריאה

פרק ב. נעשה ונשמע – המחויבות להיות יהודי

פרק ג. יסוד האמונה לכל הדורות

פרק ד. יצירת זהות יהודית ייחודית

פרק ה. המצוות - מתקנות את הבריות ואת העולם

פרק ו. החדרת רוחניות בעולם החומר

פרק ז. בכל שנה ניתנת התורה מחדש

הקדמה: תורה – השראת שכינתו של ה' בעולם

מה עולה במוחנו כאשר אנו חושבים על תורה? האם עולים סיפוריהם של אדם וחוה, נח, האבות והאמהות, משה רבנו ויציאת מצרים? האם אנו חושבים על מערכת החוקים המורכבת שאותה מצווה התורה? או האם אנו חושבים על התורה כמונחים גלובאליים יותר – הכוח בעל ההשפעה הרוחנית מרחיקת הלכת ביותר שהיה אי פעם; המציג את האמונה בא-ל אחד ומניח את היסוד לערכים של מוסר, קדושת החיים, חסד וחינוך?

שבועות הוא החג שבו חוגגים אנו את מתן תורה. מהי משמעותה של התורה עבורנו? כדי להשיב על שאלה זו, עלינו לענות על שאלה אחרת: מדוע נתן לנו ה' את התורה? מדוע ביקש יוצר העולם להנחיל לבשר ודם את חוכמתו האלוהית?

התשובה היא שה' נתן לנו את התורה כדי להשרות את שכינתו בעולם החומרי שלנו. התורה מלמדת אותנו כי עולם החומר כולו נברא כאמצעי לצמיחתה הרוחנית של האנושות ולקיומן של מצוות ה'. במקום להתרחק מן הגשמי – כפי שאומרת התפיסה הרווחת של הרוחניות – אומרת לנו התורה לאחוז בו, להשתמש בו ולרומם אותו ככלי להשגת קדושה.

באמצעות לימוד תורת ה' וקיום מצוותיה, בכוחנו לפתח מערכת יחסים עם ה', וזוהי מהותה של הרוחניות. אם כן, התורה היא אמצעי להחדרת האלוקות לעולם החומר – ובכך ניתנת משמעות ותכלית לעצם קיומנו.

חלק ראשון: שבועות, על מה ולמה?

ההיבט הידוע ביותר של חג השבועות הוא מטרתו כמנציח את מעמד הר סיני, שבו נתן ה' את תורתו לעם ישראל. מעניין לציין כי התורה עצמה מתארת את חג השבועות כמונחים אחרים ואינה מזכירה את מתן תורה בקשר אליו! התורה מגדירה את שבועות כחגיגת סיומה של ספירת העומר, ספירתם של שבעת השבועות מפסח ועד שבועות (ראה שיעורי "מורשה" על ספירת העומר). בשבועות מובאת במקדש מנחה מיוחדת, מנחת "שתי הלחם". התורה גם מזכירה כי ביום זה חוגגים את קטיף הפירות הראשונים. בנוסף לכך, אנו מוצאים בתלמוד כי שבועות הוא היום שבו דן ה' את העולם וגזור מה תהיה תנובת הפירות בשנה הבאה. על אף שרעיונות אלו נראים שונים זה מזה, חלקם קשורים ביסודם לרעיון של מתן תורה.

פרק א. חג השבועות

התורה מצווה אותנו לספור ארבעים ותשעה יום, החל מן היום השני של חג הפסח, ולחוגג את חג השבועות ביום החמישי. בחג השבועות מצווה אותנו התורה להביא מנחה מיוחדת של שתי ככרות לחם העשויות מקמח חיטים.

1. ויקרא, כג:טז-יז – ספירת העומר והבאת שתי הלחם בשבועות.

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמִּחַרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבִּיאָתְכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמִּחַרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית וְתִסְפְּרוּ חֲמִישִׁים יוֹם; וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה': מִמּוֹשְׁבֵיבְתֵיכֶם תָּבִיאוּ לֶחֶם תְּנוּפָה שְׁתֵּים שְׁנַי עֶשְׂרִים סֵלֹת תִּהְיֶינָה חֶמֶן תִּאָּפֶינָה:

2. דברים טז:טז-י"א – ספירת השבועות מפסח ועד שבועות.

שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפְּרֶנָּה: מִהַחֵל חֲרָמֹשׁ בְּקִמָּה תִּחַל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת: וְעֲשִׂיתָ חֵג שִׁבְעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן בְּאֲשֶׁר יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ: וְשָׂמַחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ...

השם "שבועות", שבו מכנה התורה חג זה, מתייחס לעובדה כי הוא מייצג את סיומו של תהליך בן שבעה שבועות.

3. מנורת המאור, נר ג', חלק ה', פרק א' – השם 'שבועות' מתייחס לסיימה של ספירת העומר.

זה החג נקרא בתורה חג שבועות לפי שבא אחר מלאת שבעת שבועות.

כאן טמון גם הסבר אחד לשם "עֲצֵרֶת", כינוי לחג השבועות המופיע בתלמוד. "עצרת" משמעה עצירה. לדברי רבי לוי יצחק מברדיצ'ב, מתייחס שם זה לעובדה כי בשבועות אנו עוצרים ומסיימים את ספירת העומר.

4. קדושת לוי, שבועות – מדוע נקרא שבועות גם 'עצרת'? משום שחג זה מגיע בסיימה של ספירת ארבעים ותשעת ימי העומר.

נשאלתי במדינת ליטא מפני מה נקרא חג שבועות בשם עצרת, והלא לא נזכר בתורה שם עצרת רק בשמיני עצרת (במדבר כט: לה)...

לפי שאנו רואים בחוש השכל שכל הימים טובים נקרא שמותן על שם המאורע, דהיינו על שם מצות הנהגות וכן שאר מועדים מה שאין כן יום שבועות אין נקרא על שם המאורע רק על שם מצות הספירה. והנה צריך להבין מפני מה נקרא יום טוב ההוא על מצוה שעברה. מפני שהוא כמו סיום מצוה... וזהו גם כן הטעם של החג שבועות שאנו עושין אותו יום טוב על סיום מצות ספירה שזיכה אותנו הבורא ב"ה ועל זה נקרא בשם עצרת.

ברמב"ן מופיע רעיון זה בהרחבה, ובאופן קצת אחר.

3. רמב"ן, ויקרא כג: לו – שבועות מכונה 'עצרת' משום שבדומה לשמיני עצרת, המסיים את חג הסוכות, מסיים חג זה את התקופה החגיגית המתחילה בחג הפסח.

וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפניהם ולאחריהם... ומנה ממנו תשעה וארבעים יום... וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים בינתיים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן.

אם כן, מסביר הרמב"ן, חג השבועות קשור לפסח קשר בל יינתק, ותקופת ספירת העומר כולה, הנפתחת בפסח ומסתיימת בשבועות, דומה לחג אחד ארוך. לכן, ארבעים ותשעת ימי הספירה דומים לימי חול המועד סוכות, הקושרים את היום הראשון של סוכות עם שמיני עצרת.

אך מה משמעותי כל כך בהשלמתם של שבעת השבועות של ספירת העומר, וכיצד קשור הדבר למתן תורה? התשובה היא כי מטרתם של ארבעים ותשעת ימיה של ספירת העומר היא לקשר בין חג הפסח לחג השבועות, לקשור בין הנסים שהתרחשו ביציאת מצרים לבין מתן תורה. ימי ספירת העומר הם ימי "הספירה לאחור" (שהיא למעשה ספירה קדימה...) עד חג השבועות.

6. ספר החינוך, מצוה שו – משום שהתורה היא מהותו של עם ישראל, ונגאלנו בפסח על מנת שנקבל את התורה ונשמור אותה, נצטוינו לספור מפסח ועד שבועות כדי להראות את תשוקתנו הגדולה לתורה.

... לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה, ומפני התורה נבראו שמים וארץ וישראל... והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקימונה, וכמו שאמר ה' למשה "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה" ... ומפני כן, כי היא כל עקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשינו הגדול אל היום הנכבד ללבנו, כעבד ישאף צל זימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחרות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא.

אך יש כאן יותר מזה: ימי ספירת העומר הם תקופה המיועדת להתבוננות ולצמיחה. כאשר אנו מגיעים לחג השבועות, אנו אמורים להיות בסופה של תקופה ממושכת שבה שיפרנו את עצמנו (כמיטב יכולתנו) באמצעות עבודה על מידותינו, והגענו למצב שבו אנו ראויים לקבל תורה. חג השבועות מציין את סיומה של התקופה שבה עסקנו במשימה רוחנית זו – תקופה של התעוררות רוחנית.

7. הרב ישראל מילר, A Gift for Yom Tov, עמ' 109 – התקופה של ספירת העומר היא תקופה של הכנה רוחנית להתגלות התורה בשבועות.

אף בימינו מיועדים ארבעים ותשעת הימים שבין פסח לשבועות להיות ימים של הכנה רוחנית. לאחר חג הפסח, הכינו אבותינו את עצמם לקבל את התורה מאלוקים בכבודו ובעצמו. ואנו, בכל דור, מנצלים ימים אלו על מנת להתכונן לשבועות, לקבל כל אחד את התורה על עצמו, בכל שנה מחדש.

8. הרב עקיבא טין, Living Inspired, עמ' 158-160 – ספירת העומר מייצגת את המאמץ העצום המושקע בחתירתנו לשפר את מידותינו.

הבה נבין. החידוש שיש לתפוס כאן הוא שבמונחים של התורה, אין הספירה ציון סנטימנטאלי של מעבר הזמן עד לנגיעה ביעד: הספירה היא בנייתו של היעד הזה. ספירה היא עבודה. ספירה פירושה למסור דין וחשבון ולפתח כל מרכיב של התהליך באופן מלא, באחריות, וברצף הנכון. רק כאשר כל פרט נוצר בקפדנות ומובנה בתוך התהליך ניתן להגיע למטרה...

ספירת העומר היא ספירה מסוג זה. אין מגיעים להתעלות של שבועות, של תורה, באמצעות מעשה אחד הבונה אותה, אלא על ידי בניה מאומצת בכל אחד משבעת הימים של שבעת השבועות המובילים אל החג. כאשר מסתיימת בנייה זו, חג השבועות הוא התוצאה.

כעת מתאפשר לנו להבין מדוע סיומה של תקופת ספירת העומר מצדיק קיומו של חג, במיוחד מתוך כך שהן השם "שבועות" והן השם התלמודי "עצרת" רומזים להיבט זה של חג השבועות. ספירת העומר היא תקופה של עבודת המידות ושיפור עצמי אינטנסיביים, וכאשר אנו מגיעים לסיומה של תקופה זו, השלמנו תהליך השתנות יוצא דופן; הפכנו ראויים לקבל תורה.

פרק ב. חג הקציר - יום הביכורים

בנוסף להיותו סיומה של ספירת העומר, מהווה חג השבועות ציון דרך חקלאי: ראשיתה של תקופת הקציר.

1. שמות כג:טז – הבאת ביכורים.

וְחַג הַקִּצִּיר בְּכוּרֵי מַעֲשֵׂיךָ.

קורבן שתי הלחם מתייחס להיבט זה של שבועות, בכך שמושגים בחיטה מראשית הקציר לשם אפיית ככרות הלחם.

2. ספורנו, ויקרא כג:יז – קורבן שתי הלחם הובא מביכורי קציר היטים.

העומר היה בכורי שעורים ואלה היו בכורי קציר חטים ועל שמם נקרא החג "יום הבכורים".

היינו סבורים כי את הקציר יחגגו רק האיכרים הקוצרים בפועל את התבואה, אך המדרש אומר לנו כי כל אחד מעם ישראל נדרש לחגוג את חג הקציר.

3. ספרי, ראה קלז - הכל חוגגים את חג השבועות בין אם הם קוצרים חיטה ובין אם לאו.

ועשית חג שבועות לה' א-לקיך. מכלל שנאמר (שמות כג) וחג הקציר בכורי מעשיך, יכול אם יש לך קציר אתה עושה

יו"ט, ואם לאו אין אתה עושה יו"ט? תלמוד לומר ועשית חג שבועות לה' א-לקיך, בין שיש לו קציר ובין שאין לו קציר, אתה עושה יו"ט.

החל מחג השבועות, שבו מציינים את ראשית עונת הקציר, רשאים לקיים את מצוות הביכורים – הבאת הפירות הראשונים משבעת המינים למקדש, ונתינתם לכהן.

4. משנה, בכורים א:ג – שבועות הוא היום הראשון בשנה שבו אפשר לקיים מצוות ביכורים.

אין מביאין בכורים קודם לעצרת. אנשי הר צבועים הביאו בכוריהם קדם לעצרת ולא קבלו מהם מפני הכתוב שבתורה "וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה."

פרק ג. יום הדין לפירות האילן

התלמוד מגלה לנו תכונה נוספת של חג השבועות. המשנה אומרת לנו (ראש השנה א:ב) כי "בארבעה פרקים העולם נידון" – בכל אחד מימים אלו נדון דבר שונה. על אף שהמפורסם ביותר הוא ראש השנה, שבו דן ה' את בני האדם בעולם כולו, יש תופעות טבע מסוימות שיועדו להם ימי דין נפרדים. בשבועות, גזור ה' על יבול הפירות לשנה הבאה.

1. משנה, ראש השנה א:ב – בשבועות העולם נידון כדי לקבוע את יבולם של פירות האילן בשנה הבאה.

בארבעה פרקים העולם נידון... בעצרת על פירות האילן.

לפי מספר מפרשים, כאן טמון ההסבר לקורבן שתי הלחם המובא למקדש בשבועות.

2. ברטנורא, שם – אנו מביאים מנחת שתי הלחם מן החיטה על מנת שיגזור ה' את דינם של פירות האילן לשפע, כי חיטה קרויה בפי ה' "עץ".

מדאמרה תורה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שאברך לכם פירות האילן. וחטה עץ קרייה רחמנא דכתיב (בראשית ב') ומעץ הדעת טוב ורע כמאן דאמר עץ שאכל אדם הראשון חטה היה.

פרק ד. יום מתן תורה

ההיבט הידוע ביותר של חג השבועות הוא הנצחת מעמד הר סיני – היום שבו נתן ה' את התורה לעם ישראל.

1. מתפילות החג – שבועות הוא היום שבו קיבל עם ישראל את התורה.

את יום חג השבועות הזה, זמן מתן תורתנו.

בשנה מחגים אחרים, שבועות אינו מצוין בתורה כתאריך בלוח השנה, אלא כיום החמישיים לאחר הקרבת קורבן העומר. סופרים ארבעים ותשעה יום מן היום השני של פסח שבו מקריבים את קורבן העומר, ולמחרת הספירה – ביום החמישיים – חל חג השבועות.

ואחרי כל זאת, נראה תמוה מאוד שאין התורה מציינת במפורש כי חג השבועות הוא יום מתן תורה. אם זוהי משמעותו של היום, מדוע אין התורה מזכירה את הדבר? מלבד זאת, מדוע הקרבת שתי הלחם חלה ביום מתן תורה? האם יש קשר בין הקורבן לאירוע?

2. **כלי יקר, ויקרא כג:טז – הפסוק משמיט את העובדה כי התורה ניתנה בשבועות על מנת שלא להגביל את מתן תורה ליום אחד ויחיד. בכל יום על האדם לחוש כאילו זה עתה קיבל את התורה בסיני.**

והקרבתם מנחה חדשה לה' – סימן ליום מתן תורה כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאילו היום קבלה מהר סיני. ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה... שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאילו באותו יום קבלה מהר סיני... ועל כן אמרו רז"ל (ספרי ואתחנן ו 1) שיהיו דברי תורה חדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו. שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום, ועל כן אין יום נתינתה מבואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה, להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום.

על מנת לשמוח במתן תורה, אנו מצווים להתייחס לשבועות כיום חג גדול, כולל סעודות חג מיוחדות. למעשה, מספר לנו התלמוד כי בשבועות, יותר מאשר בכל חג אחר, חובה לשמוח במאכל ובמשתה.

3. **תלמוד בבלי, פסחים פח: – חכמי התלמוד מסכימים כי בשבועות הכל חייבים לכבד את החג במאכל ובמשקה.**

ר' יהושע ... אמר שמחת יום טוב נמי (גם) מצוה היא, דתניא ר' אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה, ר' יהושע אומר חלקהו, חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש, וא"ר יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו, כתוב אחד אומר (דברים טז, ח) "עצרת לה' אלהיך" וכתוב אחד אומר (במדבר טז, לה) "עצרת תהיה לכם". ר' אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם, ור' יהושע סבר חלקהו, חציו לה' וחציו לכם. א"ר אלעזר, הכל מודים בעצרת דבעינן נמי (שצריכים גם) 'לכם', מאי טעמא (ומה הטעם), יום שניתנה בו תורה הוא.

4. **רש"י, שם – אנו שמחים במאכל ובמשתה בשבועות כדי להראות את שמחתנו על כך שקיבלנו את התורה.**

דבעינן נמי לכם – שיישמח בו במאכל ומשתה להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו:

כאשר עם שלם אוכל, שותה ושמח, כל אדם רואה שיש כאן יום חשוב מאוד, ואם מדובר ביום קבלת התורה – מסתבר שהתורה הזאת משמעותית לעם הזה באופן שגורם לו לאושר גדול.

5. **פלא יועץ, "עצרת" – יום קבלת התורה הוא אירוע המצדיק שמחה עצומה.**

עצרת הוא חג קדוש מאד, אשר בו קדשנו השם יתברך בתורתו ומצוותיו ובחר בנו מכל העמים להיות לו לעם סגולה, ואי לאו האי יומא דקא גרם (ואילולא אותו יום שגרם), כסדם היינו לעמרה דמינו והקות שמים וארץ לא נתקימו, באפן שראוי לשמוח ביום הזה. ואי אפשר שלא לשמוח, כי טוב לנו טובת התורה והמצוות מכל טובות העולם הזה ומכל חיי העולם הבא.

גם לימוד התורה וגם קיום המצוות מעשירים מאוד את איכות חייו של האדם בעולם הזה, ועושים אותו מאושר יותר מכל אדם אחר.

הגאון הרב אהרון קוטלר נשא פעם דרשה, שבה הזכיר שאדם התורם ללימוד תורה יקבל אותו השכר בעולם הבא כמו תלמידי החכמים עצמם. לאחר הדרשה, ניגש אליו אדם אמיד ושאל אותו: "כבוד הרב, מדוע שאטרח ואתאמץ ללמוד תורה? כל מה שעליי לעשות הוא לתרום למוסדות תורה, ומיד מובטח לי שכר בעולם הבא."

התבונן הרב קוטלר בשואל בכובד רציני והשיב, "אמת. בעולם הבא חלקך יהיה זהה – אבל חייך בעולם הזה לא ישוו לחיי התלמיד-חכם!"

נקודות לסיכום החלק הראשון

- ☞ חג השבועות מציין את סיומה של ספירת העומר, מסלול בן שבעה שבועות של שיפור עצמי המכין אותנו לקבלת התורה. השם "שבועות" נובע מהיבט זה של היום; זהו גם הסבר אחד לשם "עצרת" שבו מכנה התלמוד את היום הזה - יום של עצירה, כי בשבועות אנו מפסיקים לספור את ספירת העומר.
- ☞ חג השבועות חל בראשיתה של עונת הקציר; לכן מובאים ביום זה קורבן שתי הלחם והביכורים. מצוות אלו מסייעות לנו להתמקד בעובדה שרווחינו מפרי עמלנו וכל פרנסתנו מגיעים מה'.
- ☞ בשבועות דן ה' את העולם וגוזר מה יהיה יבול הפירות לשנה הבאה. זוהי סיבה נוספת להקרבת שתי הלחם בשבועות.
- ☞ התורה אינה מציינת בפירוש ששבועות הוא יום מתן תורה, כדי לרמוז לנו כי מתן תורה הוא תהליך שצריך להתרחש בתוכנו מדי יום ביומו.
- ☞ חג השבועות הוא היום שבו ניתנה תורה לעם ישראל. אנו חוגגים את חג השבועות בשמחה מיוחדת ועונג גדול, בגלל המשמעות הרבה של התורה לחיינו ולעולם כולו.

חלק שני: השפעתו הנצחית של מעמד הר סיני

ההתגלות האלוהית בהר סיני, שאירעה בחג השבועות, הייתה אירוע מכונן בהיסטוריה העולמית. ייתכן שהיה זה האירוע ההיסטורי המשמעותי ביותר שארע אי פעם. מה כל כך משמעותי במתן תורה? הבה נבדוק חלק מן הדרכים שבהן מעצבת התורה את חיינו ואת עולמנו.

פרק א. התורה תכלית הבראה

כאשר קיבל עם ישראל את התורה בהר סיני, היו לכך השלכות עולמיות; העולם כולו הושפע על ידי החלטה זו. למעשה, העולם כולו מתקיים בזכות החלטתו של עם ישראל – כי כאשר ברא ה' את העולם, הוא עשה זאת בתנאי שבעתיד יקבלו ישראל את התורה.

1. ירמיהו לג:כה – אילו לא קיבל עם ישראל את התורה בהר סיני, העולם היה חדל מלהתקיים.

כֹּה אָמַר ה', אִם-לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה--חֲקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ, לֹא-שָׁמַתִּי.

2. רש"י, בראשית א:לא – העולם נברא לשם אותו יום מבטיח בעתיד, יום השישי בסיוון, שבו תינתן תורה.

יום השישי - הוסיף ה' בשישי בגמר מעשה בראשית ... יום השישי, כולם תלויים ועומדים עד יום השישי, הוא שישי בסיוון המוכן למתן תורה.

מעבר לכך, לימוד התורה חיוני כל כך לעולם עד שהמשך קיומו של העולם מתאפשר רק בזכות לימוד התורה המתמיד.

3. הרב חיים מוולוז'ין, נפש החיים, שער ד, פרק יא – אילו היה רגע אחד שבו אין לומדים תורה בשום מקום בעולם, היה העולם נחרב.

והאמת בלתי שום ספק כלל שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחד ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה, כרגע היו נחרבים כל העולמות, עליונים ותחתונים, והיו לאפס ותהו ח"ו.

רעיון זה נכון ברמה הגלובאלית, ואף ברמה האינדיווידואלית. כן, לימוד התורה מקיים את העולם, אך הוא גם מקיים אותנו כפרטים.

4. הרב שמשון רפאל הירש, חורב, עמ' 88-86 – התורה היא יסוד החיים.

חג השבועות מייצג את יסודותיו הרוחניים של העם היהודי. חג זה מנציח את התגלות התורה אשר באמצעותה מגייה ה', אשר העניק לעם ישראל את קיומו הלאומי באמצעות שחרור פיזי, את הגוף המשוחרר של האומה להיות נושא תורתו. התגלות זו העניקה את ההשלמה הרוחנית להתחלה הפיזית שהתרחשה במצרים. חג השבועות הוא אם כן הנצחתו של מעמד הר סיני, יסוד החיים ...

חג השבועות הוא המקור האלוקי והתוקף הנצחי של התורה ואורח החיים של ישראל, כתורה שיש לשמור עליה ולקיים אותה. ה' מגייה את כל הטבע והאנושות לעבודתו, מוחנך את האנושות למשימתו. מטרתו, כי מעשי האדם ישרתו את רצונו והוא מגלה את רצונו לשם מטרה זו. בעיקר: ה' אחד הוא נותן התורה לעם ישראל.

המשימה היחידה של ישראל: לשאת את דבר ה' ולקיים אותו ובכך להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש. תורה: באה מאלוהים, והיא בסיס הקיום של ישראל. המסקנה: לאחוז ולדבוק בתורה זו בכל כוחך, עוד יותר משאתה דבק בחייך - כי לשם כך גרם ה' כי תיוולד לבית ישראל. וכל זה מוביל ליראה, יראת ה'.

בשבועות, עלינו להכיר בכך שלימוד התורה הוא הרבה יותר מאשר בלוי. התורה היא סיבת קיומו של העם היהודי ומהות חיינו. לימודה וקיומה מהווים יותר מאשר שמירה על חוק או על מערכת כללים; לימוד תורה וקיום מצוות מגדירים את תפקידנו בעולם הזה. זוהי הפעילות החיונית ביותר בחיינו, כי זוהי המטרה שלשמה ברא אותנו ה'.

פרק ב. נעשה ונשמע – המחויבות להיות יהודי

כאשר עמדו אבותינו על הר סיני, הם לא רק "חתמו" על קבלת התורה. הם התחייבו לעשות את רצון ה' ולקיים מצוותיו ללא תנאי. ההכרזה "נעשה ונשמע" הדהדה במהלך כל הדורות והמסר שלה ברור: בנוגע למערכת היחסים שלנו עם ה' וקבלתנו את התורה, לא היססנו ולא המתנו לראות במה כרוכה המחויבות, בטרם נקבל אותה על עצמנו. הכרזנו על נכונותנו המוחלטת לקבל את התורה ולשמור את מצוותיה, מתוך ביטחון כי מה שייצווה אותנו ה' לעשות הוא רק לטובתנו.

1. שמות כד:ז – עם ישראל הכריז כי יש לו ביטחון מוחלט בה' ובתורתו והוא החליט לקיים את מצוות ה' עוד בטרם הבין אותן במלואן.

ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע.

כשהסכים עם ישראל לקבל את התורה, הוא הביע רצון ייחודי לקיים את רצון ה'. הסכמה זו עמדה בניגוד חריף לסירובם של שאר העמים.

2. מכילתא, יתרו – תחילה, הציע ה' את התורה לעמים אחרים אשר סירבו לעמוד בסטנדרטים המוסריים שלה.

נגלה על בני עשו הרשע ואמר להם, מקבלים אתם עליכם את התורה, אמרו לו, מה כתיב בה, אמר להם: לא תרצח. אמרו

לו, זו היא ירושה שהורישנו אבינו, שנאמר 'ועל חרבך תחיה'.

נגלה על בני עמון ומואב, אמר להם, מקבלים אתם את התורה. אמרו לו, מה כתוב בה, אמר להם, לא תנאף. אמרו לו, קלנו מניאוף, 'ותהרין שתי בנות לוט מאביהם', והיאך נקבלה?

נגלה על בני ישמעאל, אמר להם, מקבלים אתם עליכם את התורה. אמרו לו, מה כתוב בה, אמר להם, אל תגנוב. אמרו לו, בזו הברכה נתברך אבינו, דכתיב 'והוא יהיה פרא אדם', וכתיב 'כי גִּנְבִי גִּנְבַת'.

וכשבא אצל ישראל, 'מימינו אֵשׁ דַּת לָמוֹ', פתחו כולם פיהם ואמרו: 'כל אשר דָּבַר ה' נעשה ונשמע'...

בני אומות העולם סירבו לקבל את התורה, כשהם מצדיקים את סירובם בטענה כי מצוותיה של התורה נוגדות את הנטיות הטבעיות שלהם. במילים אחרות, האומות סירבו להכניע את דחפיהן ורצונותיהן הטבעיים לדרישות התורה; הן התעקשו לשמור על אורח חייהן ועל תרבותן, שאישור התנהגויות בלתי מוסריות ורעות. עם ישראל, לעומת זאת, לא היסס. בני ישראל קיבלו עליהם מיד את תורת ה', כשהם מתחייבים לקיים את מצוותיו עוד בטרם ידעו מה ידרש מהם. בעשותם כך, הגיעו לגובה רוחני עצום. לפי התלמוד, קבלתם המוחלטת את התורה מעלה את עם ישראל לדרגה רוחנית של מלאכים.

3. תלמוד בבלי שבת פה. – היכולת להתנהג כמו מלאכים.

אמר רבי אלעזר בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתא בת קול ואמרה להן מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו, דכתיב ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. ברישא (בתחילה) עושי והדר (ואחר כך) לשמוע.

מיצד הגיע עם ישראל לרמה זו? מהיכן שאבו את כוחם הפנימי, את הנחישות ואת ההבנה על מנת לקבל את התורה ללא היסוס? כאשר עמדו בני ישראל בהר סיני, מציאותו של ה' היתה ברורה כשמש. הם הבינו כי נבראו על מנת לבצע את שליחותו של ה' בעולם. ברגע שתפסו בני ישראל את מטרת קיומם, לא נותר בלבם ספק כי הם יקבלו את התורה, משום שהבינו שתפקידם היחיד בעולם הזה הוא לשרת את ה'. קבלת רצון השם ללא תנאי הייתה תוצאה של הכרה זו.

4. הרב שלום-נח ברזובסקי, נתיבות שלום, מועדים כרך ב', עמ' 345 – משמעותו של 'נעשה ו'אחר כך'] נשמע' היא שבסיני הפכנו את רצון ה' לרצוננו.

הקדמות נעשה לנשמע הוא ענין התבטלות גמורה... ובבחינה זו היו ישראל בקבלת התורה... שביטלו אז את עצמם כליל להשי"ת, שזהו משמעות הקדמות נעשה לנשמע, שקודם שנשמע ממנו ית' איזה צווי כבר מקבלים אנו על עצמנו שנעשה, אשר זה היא התבטלות גמורה של דעתם ורצונם לרצון השי"ת.

כאשר עלה עם ישראל לרמה של הכנעה מוחלטת בפני רצון ה', הגיע למדרגה רוחנית גבוהה כל כך עד שהצליח לראות מעבר למסך החומריות המאפיל על המשמעות האמיתית של העולם. בהר סיני, הכיר עם ישראל בכך שכל העולם נברא על מנת שייכנע לרצון ה'. בהירות זו הביאה את בני ישראל להכרה מלאה בתכליתם בעולם הזה.

5. הרב נתן וויס, מעיינות, www.aish.com – מעמד הר סיני הביא בהירות ואחדות של התכלית.

העם אשר עמד בהר סיני תפס את עולם הנשמות בבהירות מוחלטת, ואילו עולם החומר נסוג למקום המרוחק אשר בו נמצאים, בדרך כלל, הנושאים הרוחניים. מפגש בין בני ישראל לבין הקב"ה ברמה גבוהה זו של רוחניות, חשף בבירור את הקשר הרוחני הקיים בין כל אחד ואחד מבני ישראל, וכן את הקשר בין ה' לבין ישראל. לא במקרה, בספר דברים, כאשר חוזר משה רבינו על אירועי מעמד הר סיני, הוא מסיים בהצהרה הברורה המביעה את אחדות ה', את האחדות בין ה' לבין עם ישראל, ואת האחדות בין הפרטים בעם ישראל: 'שמע ישראל ה' אלוֹקֵנו, ה' אחד'.

פרק ג. יסוד האמונה לכל הדורות

חלק ממשמעותה הסמלית של ההתגלות בסיני הוא היסוד שהניחה התגלות זו לאמונתו של עם ישראל בה' במהלך אלפי השנים שיבואו. ההתגלות בסיני הייתה אירוע המוני, אשר חזה בו, בבת אחת, העם כולו (כשניים וחצי מיליון איש), שכולם חוו את נוכחותו של ה' וראו את התגלותו ואת הכרזתו כי משה הוא נושא דברו. אירוע היסטורי זה הפך להיות יסוד לידיעתנו את מציאות ה' ולמערכת היחסים שלו עִמָּנו. כאשר הכריז ה' כי משה הוא נביאו, התוצאה הבלתי נמנעת הייתה כי התורה קיבלה תוקף עוברנו מעבר לכל צל של ספק.

אירוע כזה, נורא-הוד, שנעשה בפומבי בפני מיליוני אנשים, הוא בסיס רב עוצמה לאמונתנו במהלך כל הדורות. במובן זה, הוא חזק הרבה יותר מאשר אותות ומופתים שיתבצעו על ידי נביא כלשהו.

1. רמב"ם, הלכות יסודי התורה, פרק ה:א – ניסים לבדם אינם מהדירים אמונה.

משה רבנו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבבו דופי, שאפשר שיעשה האות בלאט ובכישוף.

כל האותות שעשה משה במדבר, לפי הצורך עשאו, לא להביא ראיה על הנבואה. צִרְךָ להשקיע את המצריים קרע את היים והצלילם בו, צרכנו למזון הוריד לנו המן, צמאו – בקע להם את האבן. כפרו בו עדת קרח – בלעה אותם הארץ, וכן שאר כל האותות.

ובמה האמינו בו? – במעמד הר סיני שעיינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים והוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים 'משה משה לך אמור להם כך וכך'. וכן הוא אומר פנים בפנים דָּבַר ה' עמכם ונאמר לא את אבותינו כרת ה' את הברית הזאת.

ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו, שהיא אמת שאין בו דופי? – שנאמר "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם", מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה.

כיצד הפך מעמד הר סיני ליסוד אמונתנו? בהר סיני שמע עם ישראל את ה' מדבר אליו, והם חזו בהתמנותו של משה כנביא ה' ונציגו. מעמד זה ייצב את אמונתם בנבואת משה – וכתוצאה מכך, בנביאים העתידיים לקום.

2. אבן עזרא, שמות יט:ט – לפני מתן תורה, לא הייתה בעם ישראל אמונה שלמה. אך לאחר ששמע העם כולו את ה' מדבר אליהם וממנה את משה לנביאו, הפכה אמונתם לידיעה.

היו בהם (ישראל) אנשים... והיתה להם נבואת משה בספק אצלם, ואין טענה ממלת (לעיל יד לא): "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", (משום ש) כתוב "וירא ישראל", ולא "כל ישראל"... (לכן אמר ה') "ובדברי עמך, עשרת הדברים... וגם כך יאמינו", שאתה נביא הנבואה ויוסר הספק ממחשבותם.

האמונה שאותה החדיר מעמד הר סיני בעם ישראל, הייתה טהורה, שלמה, מוחלטת - אמונה בה' ובמשה עבדו. אמונה זו הנה הגרעין לקיום התורה. קיום זה מבוסס על אמונה ברורה ומושלמת. עבור יהודי, מציאות ה', תורה משמים, ואמיתות נבואתו של משה אין רק "אמונות" – הן עובדות.

3. הרב יעקב ניימן, דרכי מוסר, עמ' 329-328 – מתן תורה יצר את היסוד לאמונה יהודית נצחית.

במעמד הנבחר האמינו כולם באמונה שלמה, כי ראו בעליל שה' מדבר עם משה ועם כל בני ישראל ולא היה יכול להיות אף צל של מחשבה והרהור שלילי וזהו היסוד לאמונה שלמה, בהירה וברורה.

רק אמונה שלמה וברורה שאין אחריה ספקות והיסוסים, הרהור ומחשבה שלילית, היא האמונה האמתית והצרופה, ואמונה ברורה כזו היתה רק במעמד הנבחר כדברי הרמב"ם ז"ל "ובמה האמינו בו במעמד הר סיני" שאז באה "הנאמנות שעומדת לעולם" נאמנות שאין אחרי' הרהור ומחשבה.

הסיבה שבעטייה יצר מעמד הר בסיני אמונה כה חזקה אצל העם, היא שהתורה ניתנה בפני כולם יחדיו, חווייה ויזואלית מוחשית, אשר הראתה בבירור את אמיתות האמונה. אולי בהתאם לאמרה העממית, "לראות זה להאמין", העם היהודי לא התבקש לקבל את יסודות האמונה שמשם חזר עליהם שוב ושוב. כולם היו עדים להוכחה ברורה, בלתי ניתנת להכחשה, של אמיתות התורה.

4. הרב חיים פרידלנדר, שפתי חיים, כרך ג', עמ' 55 - אמונה באמצעות הזון מוחשי לאומי משותף.

היתה זו אמונה מתוך ראייה נבואית וחושית "וכל העם רואים את הקולות" (שמות כ, טו), וכדברי חז"ל "רואין את הנשמע". (מכילתא שם והובא ברש"י). דבר הנשמע הוא כרגיל דבר רחוק יותר מדבר הנראה, והם בנבואתם ראו את הדבר הרחוק באופן מוחשי וקרוב, ראו את גילוי ה' אל משה בלא מחיצה וחציצה שתמנעם מראיית גילוי זה. ועל כן מעידה התורה - "וגם כך יאמינו לעולם", מי שראה גילוי ה' בכזו ראייה חושית, אמונתו היא "לעולם".

מאחר שמתן תורה הוא אכן יסוד לאמונתנו, מובן שחג השבועות, היום שבו חוגגים התגלות זו, הוא זמן מתאים להשקיע בחיזוק אמונתנו.

5. שם, כרך ג', עמ' 65 - שבועות, הזדמנות טבעית לחזק את אמונתנו.

בימים אלו של זמן מתן תורתנו, יש להתעורר על אותם ענינים, שסגולת השפעתם לדורות היא בימים אלו. וכשם שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, וכדי לעורר רגש זה הרי נקבע ונתקן כל סדר ליל פסח, כך חייב האדם להחיות בו את המעמד הנשגב - מעמד הר סיני.

פרק ד. יצירת זהות יהודית ייחודית

כאשר ניגשים לחוגג את התורה, סמלה של חג השבועות, חשוב להכיר בכך כי התורה היא הרבה יותר מאשר רק מקצוע נוסף (או קבוצת מקצועות) שיש ללמוד. התורה היא כוח בעל עוצמה רבה, שיש בו היכולת לשנות את זהותו של האדם ולרומם אותו מכל הבחינות - רוחנית, אינטלקטואלית, ורגשית.

1. תלמוד בבלי, פסחים פח: - התורה יוצרת הבדל.

רב יוסף בעצרת אמר: הכינו לי עגלה משולשת, אמר:
אילולא היום הזה שגרם,
כמה יוסף ניתן היה למצוא בשוק.

רב יוסף ביזמא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא
אמר אי לא האי יזמא דקא גרים
כמה יוסף איכא בשוקא.

2. הרב יחזקאל לוינשטיין, אור יחזקאל, עמ' 9 - לימוד התורה וקיומה מעניקים לאדם זהות מובהקת ומרוממת - זוהי סיבה לשמחה.

שאמר רב יוסף שלכל מעלתו וגדולתו זכה רק בשביל יום קבלת התורה. ומבלעדי זאת לא יתכן כלל אפשרות לזכיה, כי ללא קבלת התורה אין הפרש כלל בין האנשים כולם, והכל עומדים בדרגה אחת, ולכן אמר רב יוסף בערב שבועות שיעשו לו עגלא תלתא שרק בזכות ההוא יזמא יש הבדל בין יוסף לבין רב יוסף.

בעצם לימודה של תורה, טמן ה' כוח עצום. כאשר לומד אדם תורה ומשקיע מאמצים בהבנתה, משרה עליו התורה רוח מיוחדת ומביאה אותו לדרגות רוחניות גבוהות יותר.

3. אגרות חזון אי"ש, כרך א', פרק ל"ז – עמל התורה מביא את האדם לרמות נעלות של מודעות רוחנית.

ועיקר סגלת התורה להביא את האדם לרוממות עלאה ולהכיר חובתו בעולמו באה ע"י עמלה של תורה. וכל שהאדם מוסיף ביגיעתו מנתק בזה חבלי היצר וממאס בתענוגי ההבלים ונפשו משתוקקת לרגשי קדש ועונג החכמה ומתק טהרת הלב, וההכרה שלא בשר ודם האדם...

בכל דור ודור, נודעו תלמידי החכמים כאנשי מופת של צדקות ומעלה. הסיפורים אודותם מדגישים את טוהר אישיותם ומראים כיצד הגיעו לרמות צדקות כמעט על-אנושיות. נוכל להבין זאת כהדגמה של השפעתה העמוקה של התורה על הלומד אותה. אין זה מפתיע כי אותם אנשים שהצטיינו מאוד בלימוד התורה, נודעו תמיד אף בתיקון מידותיהם.

פעם, נתבקש להעיד במשפט מסוים הגאון הרב ישראל מאיר הכהן כגן, הידוע בכינויו "החפץ חיים". עורך הדין רצה להבטיח כי השופט יעניק לעדותו של החפץ חיים את האמינות הראויה, ולכן החליט לספר לשופט מעט על אישיותו של החפץ חיים. "כבוד השופט", אמר עורך הדין, "רב זה הוא בעל אישיות שאין דומה לה. שמעתי, שפעם ראה גנב יהודי הגוזל דבר-מה מרכושו ומיד רדף אחריו וצעק 'מחול לך, מחול לך!' - במקום לדאוג להפסד שלו, הוא רצה להבטיח כי לא ייכשל הגנב בעברה."

"אי אפשר להאמין לסיפור הזה", אמר השופט בביטול. "אף אדם אינו מסוגל לכך!"

"כבוד השופט", המשיך עורך הדין ברצינות, "אפילו אם אין הסיפור אמת, עצם העובדה ששמעתי אותו מעידה על גדלות נפשו של הרב. הרי איש לא ימציא סיפור כזה עלי או עליך."

פרק ה. המצוות - מתקנות את הבריות ואת העולם

התורה כוללת שני ממדים, שכל אחד מהם מקביל לזולתו ומשלים אותו. עצם לימוד התורה הוא מעשה המטהר, מרומם ומעדין כל אדם העוסק בו. אנו לומדים תורה על מנת לדעתה, אך גם כדי להכיר את מצוותיה, על מנת שנוכל לקיימן. קיום מצוות התורה הוא גם המסלול שלנו לתיקון - של עצמנו ושל העולם כולו.

1. הרב שמשון רפאל הירש, בראשית ט:כו – התורה היא חוכמת אלוקים ויש ליישמה כמצבי החיים המשתנים כדי להפוך את העולם הזה לממלכתו.

עיסוקים רוחניים אלה ... מטרתם להוביל למעשים ראויים, לתגובה הנכונה לנסיבות החיים המשתנות תדיר, כדי "לתקן עולם במלכות ש-ד-י..." כפי שאנו אומרים בתפילותינו היומיות.

אין זה מקרה בלבד כי התורה היא ההדרכה שלנו לתיקון. עצם מטרת התורה ומצוותיה היא בדיוק זה – להשיג את תיקון גופנו ונשמתנו.

2. רמב"ם, מורה נבוכים, ג:כו – תיקון הנפש והגוף.

כוונת כל התורה שני דברים, והם תקינות הנפש ותקינות הגוף. תקינות הנפש תהיה בכך שתושגנה להמון דעות נכונות כפי יכולתם... תקינות הגוף תהיה בתקינות מצבי חייהם אלה עם אלה.

3. רמב"ם, משנה תורה, סוף הלכות תמורה – המצוות הן הוראותיו של ה' והדרכתו לחיים ולשיפור אישיותנו.

וכל אלו הדברים כדי לכופ את יצרו ולתקן דעותיו ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרחוק מגדול-העצה לתקן כיצד מהוות

הדעות וליישר כל המעשים.

כיצד מדריכות אותנו המצוות לקראת שלמות? המדרש הבא מגלה את התשובה.

4. **מדרש רבא, בראשית מד: א – מצוות מעדנות את האישיות.**

וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף?
הוי לא נתנו המצוות אלא לצרף בהם את הבריות.

כל אחד שהגיע לצמיחה רוחנית באמצעות התורה והמצוות יעיד על כך שתחושת הסיפוק הגדולה ביותר נובעת מעבודת המידות ומהתקדמות בתחום הרוחני. רעיון זה הוא עוד אחד מן הטעמים לקורבן 'שתי הלחם' המובא למקדש בחג השבועות.

5. **הרב אליהו דסלר, Strive for Truth, כרך ד', עמ' 31-32 - התמקדות בצמיחה רוחנית לעומת קפיאה על השמרים במובן החומרי.**

ביום הזה [שבועות] אנו מקריבים לה' "מנחה חדשה" של שתי ככרות לחם חיטה. מנחה זו מכונה "מנחה חדשה" משום שהיא המנחה הראשונה המובאת מקציר החיטים החדשות. קיימת גם סיבה עמוקה יותר. קורבן זה מבטא את הגעתנו לרמה הרוחנית הידועה כ"קבלת תורה" וכל מדרגה רוחנית היא חדשה לחלוטין – עולם חדש ממש – לעומת הדרגה הקודמת. בעולם החומרי, שום דבר אינו חדש באמת. סיפוק תאוה אחת דומה מאוד לסיפוק תאוה אחרת. ההנאה מתפוגגת במהרה, ונמשכת הרדיפה אחרי משהו "חדש", אך התוצאה תמיד זהה. גודש של הנאה פיזית גורם בסופו של דבר לתיעוב, ולצמצום ההנאה בכלל. אך הישגים רוחניים לעולם אינם מאבדים מטעמם. המתקוות שאותה חשים בלימוד התורה ובעבודת ה' הפנימית היא תמידית. זוהי ההוכחה הגדולה ביותר והמשכנעת ביותר לאמיתותה של מורשתנו הרוחנית.

פרק ו. החדרת רוחניות בעולם החומר

אם כן, אנו מבינים כי תורה ומצוות הם כלים יוצאים מן הכלל לתיקון עצמי. הבנה זו שופכת אור רב על נושא נוסף: עצם תכלית של התורה הקשורה מהותית לתכליתו של העולם הזה. ה', כאשר נתן לנו את התורה, ברא, כביכול, אמצעי לגלות בעולם הזה את הקדושה ואת הרוחניות של מציאותו. התורה והמצוות מביאות את האלוקי אל החומר, ויש להן גם השפעה בכיוון ההפוך; בכך שאנו מקיימים את המצוות, אנו מרוממים את עולם החומר, והופכים אותו לכלי לרוחניות.

1. **תלמוד בבלי, שבת פח: פט. – כאשר עלה משה למרום לקבל את התורה, התנגדו המלאכים לנתינתה לו. אך הוא סבר כי מצוות התורה מיועדות דווקא לכך שיקיימו אותן על פני האדמה.**

ואמר ר' יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? "מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים."

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה! וכו'.

אמר לפניו: רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", אמר להן: למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם? שוב מה כתיב בה, "לא יהיה לך אלהים אחרים" - בין עמים אתם שרויין שעובדין עבודת גלולים? שוב מה כתיב בה: "זכור את יום השבת לקדשו" - כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות? ... שוב מה כתיב בה? "כבד את אביך ואת אמך" - אב ואם יש לכם? שוב מה כתיב בה: "לא תרצח לא תנאף

לא תגנוב" - קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?

מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא...

במאמר זה, מלמד אותנו התלמוד כי המלאכים סברו שהתורה שייכת לשמים ואין לתתה לבני אדם. משה מפריך את דבריהם על בסיס העובדה כי מלאכים אינם מסוגלים ליישם את מצוות התורה. מצוות התורה נועדו לעולם החומר, ובני אדם הם היכולים והצריכים לקיים אותן, עם טבעם החומרי.

2. הרב חיים פרידלנדר, שפתי חיים, עמ' 128 – תכלית התורה היא להפוך את עולם החומר לכלי לרוחניות.

הוכיח משה למלאכים ש...עיקר מטרת בריאת התורה היא כדי שתנתן לבני אדם שבארץ והטעם הוא כי דוקא מעשי המצוות הגשמיים מרבים כבוד ה' ומהם נבנה כסא הכבוד...

זוהי הגדלות של האדם, שהוא יכול להפוך את הגוף החשוך שבטבעו הוא רחוק מאור פני ה' לכלי שבו יזרח אור ה' בהשתמשו בו לעשיית רצונו ית' בקיום תורה ומצוות...

נמצא שבכחו של האדם לברוא בריאה חדשה דהיינו להפוך את הגוף החומרי לכלי עזר לרוחניות הטהורה...

אם כן, המעשיות של התורה בחיינו הגשמיים, החומריים, איננה רק היבט אחד של התורה. זהו עצם מהותה של התורה. המטרה של התורה היא לאפשר לאדם להגיע לגבהים רוחניים עצומים – בכך שהוא מביא את האלוקות, כביכול, לתוך עולם החומר.

3. הרב אברהם טוורסקי, Twerski on Spirituality, עמ' 10 – אין פירושה של רוחניות היפרדות מעולם החומר; פירושה לנהל אורח חיים נורמאלי, חומרי, המלא ברוחניות.

רוחניות אינה נסיגה מן החברה והתבודדות מבני אדם, אכילת המינימום הנחוץ לשם הישרדות ושינה על הארץ, ובילוי היום כולו בתפילה ובמדיטציה. בימי בית המקדש השני הייתה כת איסיים אשר התבדלה מן החברה כדי להקדיש עצמה לחלוטין לתפילה וללימוד התורה. הם דחו כל דבר שנראה כמילוי תאוות, ולכן נמנעו מאכילת בשר, שתיית יין, ונישואין.

התורה אינה דוגלת ברוחניות מסוג זה. אנו רשאים לאכול בשר ולשתות יין מתוך שיקול דעת, ונדרשים להינשא ולחיות חיי משפחה. עלינו לעבוד ולעסוק במסחר. בקיצור, עלינו לנהל אורח חיים נורמאלי, אך כל הפעילויות במסגרת אורח החיים הנורמאלי צריכות להתבצע במסגרת הרוחניות.

פרק ז. בכל שנה ניתנת התורה מחדש

התפיסה שלנו כלפי חג השבועות תהיה לוקה בחסר גדול אם לא נזכיר נקודה נוספת, חשובה ביותר. שבועות איננו רק יום המנציח אירוע משמעותי מן העבר. הוא יותר מזה: זהו היום שבו אותו אירוע עצמו חוזר על עצמו ונוצר מחדש בכל שנה ושנה. בכל אחד מן החגים שלנו קיים פוטנציאל רוחני עצום; אותם הכוחות הרוחניים שהיו קיימים לפני אלפי שנים, בתאריכים אלו, חוזרים כל שנה באותו הזמן.

1. הרב דסלר, Strive for Truth, כרך ד', עמ' 49 – להאזין על מנת לשמוע את מתן תורה היום.

כל שנה בחג השבועות... אנו מגיעים, מבחינה רוחנית, לנקודת הקדושה שאותה חוו אבותינו בהר סיני. שוב מגיעה התחושה האמיתית של "זמן מתן תורתנו", ואנו מוזמנים לקבלה מחדש, כפי שעשו אבותינו לפני 3,300 שנה.

בשבועות עלינו לעבוד על מנת לקבל תורה. עלינו להתאמץ על מנת להכניס אותה ללבתינו. עלינו להעריך את האמיתות שבה כבלתי ניתנות לשינוי... האומה עדיין החזיקה בספקות ממושכים... רק כאשר שמעו את קולו של ה' בסיני התחלף הספק בוודאות גמורה. לכן אף כאשר אנו לומדים תורה היום, ובמיוחד בתקופת שבועות, נוכל, אם נרצה, לשמוע אותו הקול.

2. הרב שלום-נח ברזובסקי, נתיבות שלום, מועדים כרך ב', עמ' 334 – התורה ניתנה בעבר, אך היכולת לקבל תורה חוזרת כל שנה בשבועות.

איתא בספה"ק דכשם שהתורה הק' היא נצחית, כך קבלת התורה היא נצחית, שבכל שנה ושנה יש ביום הזה קבלת התורה מחודשת. וזה שאנו אומרים בתפלה ובקידוש זמן מתן תורתנו, אין פירושו שנקבע כעין זכר ליום שבו נתן לנו הקב"ה את התורה בעבר, אלא בכל שנה ושנה החג הק' הזה הוא זמן מתן תורתנו האידינא (בעת זו).

למעשה, על אף שהפוטנציאל הרוחני של מעמד הר סיני נמצא בשיא עוצמתו בשבועות - יום מתן תורה עצמו - תהליך מתן תורה הוא תהליך מתמשך, המתרחש בכל יום, בכל דור. כל אימת שלומד אדם תורה ועוסק בה, דומה הדבר לתחייה מחודשת של מתן תורה.

3. הרב חיים פרידלנדר, שפתי חיים, כרך ג', עמ' 169 – מתן תורה הוא נצחי ומתמשך.

נתינת התורה בסיני נצחית היא ונמשכת כל הזמן, וכך אמרו: "חייב אדם לראות את עצמו כאילו מקבל תורה מסיני שנא' (דברים כז, ט) היום הזה נהיית לעם" (פסיקתא זוטא פר' ואתחנן), הרי שנתינת התורה לא היתה חד פעמית, אלא היא מושפעת עלינו בכל יום.

וכך כתב בנפש החיים (שער ד פי"ד): "...ובכל עת שהאדם עוסק ומתדבק בה כראוי, הדברים שמחים כנתינתן מסיני, כמוש"כ בזוהר (ריש פ' חוקת) מאן דאשתדל באורייתא כאילו קאים כל יומא על טורא דסיני לקבל אורייתא הה"ד היום הזה נהיית לעם" וכו' – מי שמשדל בתורה כאילו עומד כל יום על הר סיני לקבל תורה.

4. שם, כרך ג', עמ' 181-180 – בכל יום יכול האדם לזכות להשפעתו של מעמד הר סיני.

מוסברים היטב דברי חז"ל (שמות יט, א, ברש"י) "ביום הזה באו מדבר סיני... לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה, שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו."

דהיינו, כי בכל עת שאדם לומד את התורה כראוי מקבל שפע חדש מאת השי"ת ממש כבעת נתינת התורה בסיני, לכן תמיד הוא ביום הזה, כאותו היום שבאו למדבר סיני.

סיכום השיעור

מהי המשמעות של חג השבועות?

ניתן להבחין בין ארבעה רעיונות שמרכיבים את חג השבועות. ראשית כל, מייצג חג השבועות את סיומה של ספירת העומר ואת השלמתו של תהליך הצמיחה האישית הכרוך בספירה זו. שנית, מציין חג השבועות את ראשית הקציר ואת ההזדמנות הראשונה לקיים את מצוות הבאת הביכורים. שלישית, חג השבועות הוא היום שבו דן ה' את העולם וגזר על יבול פירות האילן במהלך השנה הקרובה. המשמעות הרביעית של חג השבועות, שהיא אולי מהותו העליונה, היא היותו היום שבו ניתנה התורה לעם ישראל.

כיצד מהווה מעמד הר סיני אירוע מכונן בהיסטוריה היהודית?

מעמד הר סיני היה האירוע שבו קיבל עם ישראל את התורה, אשר הפכה להיות הכוח המדריך את העם לאורך כל הדורות. התורה היא תכלית קיומו של העולם ושל עם ישראל. הכרזתו של עם ישראל - "נעשה ונשמע" - זיכתה אותו במעלה נצחית ואף עיצבה את אופיו הלאומי למען כל הדורות. אותה הכנעה בפני ה', ללא תנאי, רוממה את עם ישראל לרמה רוחנית הדומה לזו של המלאכים, ומתוך הכרזה זו שאבו כל הדורות את הכוח הפנימי לעבוד את ה' למרות כל המכשולים.

במה מתבטאת השפעתו הנצחית של מעמד הר סיני?

לימוד תורה וקיום מצוות הגדירו את הזהות היהודית לאורך כל הדורות. בנוסף לכך, לימוד התורה מקיים את העם היהודי ואת העולם כולו.

מדוע מהווה מעמד הר סיני יסוד לאמונה היהודית?

מעמד הר סיני היה אירוע ייחודי, שאין לו מקבילה בהיסטוריה. בהר סיני, חזה עם ישראל כולו, שמנה כשניים וחצי מיליון נפש, בהתגלותו של ה' ובמינויו של משה כנביא ה'. כאיש אחד, היה כל עם ישראל עד להתגלות; הם ראו את ה' ואת ממשלתו בעיניהם. במינויו של משה לנביא ה', ניתנה לו אמינות אלוקית כך שלא ניתן יהיה להטיל ספק בתוקף דבריו. האמונה היהודית אינה מבוססת על אותות ומופתים, שניתן לעוותם ולהטיל בהם ספק. היא מבוססת על חוויה מוחשית שאותה חווה עם שלם.

מהי חיוניותו של חג השבועות ליצירת הזהות היהודית?

בשבועות, מעניק לנו ה' הזדמנות לחוות מחדש את הכוחות הרוחניים שהיו קיימים בעת מתן תורה לפני אלפי שנים. כל שנה בחג השבועות, באפשרותנו לחוות מחדש את מתן תורה, כשאנו שואבים מן הכוח אשר עיצב את הזהות היהודית הרוחנית של עמנו. חג השבועות מדגיש את חשיבותה של התורה לעולם בכלל ולעם ישראל בפרט. בשבועות, אנו נזכרים כיצד התורה מעצבת אותנו כאנשים, וכיצד התחייבו אבותינו לשמירת התורה, כולה, וללא תנאי.

מהו תפקידן של המצוות במימוש משימתנו?

ה' נתן לנו את המצוות על מנת שנתקן את עצמנו. המצוות השונות שנתן לנו ה' בכל מעשינו הגשמיים מביאות אותנו להיות בני אדם טובים יותר, שלמים יותר. בכך שאנו מקיימים את מצוותיו, אנו הופכים להיות בריות רוחניות, ומביאים את השראת השכינה אל תוך עולם החומר.

שיעור זה נכתב ע"י הרב דוד סדלי

ונערך על ידי צוות תוכניות הלימודים של מורשה.